

## האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

כשרות משפטית במשפט האזרחי בישראל - 62575

תאריך עדכון אחרון 06-10-2019

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יעל וקסמן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: [swaksman@walla.com](mailto:swaksman@walla.com)

שעות קבלה של רכז הקורס: לפי תאום מראש דרך האי מייל

מורי הקורס:

### תאור כללי של הקורס:

שאלת כשרותו המשפטית של אדם היא שאלה העוברת כחוט השני בין הענפים השונים של המשפט האזרחי כגון: מיהו הכשיר משפטית לכתוב צוואה או לחתום על חוזה?, מהן הנסיבות בהן אפשר לבטל פעולה משפטית? כיצד יכול אדם ליתן הנחיות מקדימות לתקופה בה לא יהיה צלול ומהם התנאים בהם יתמנה מקבל החלטות חלופי על אדם. הקורס יפרוס בפני התלמיד את הסוגיות המרכזיות בשאלת הכשרות המשפטית במשפט הישראלי האזרחי, הן בתחום הרכושי, למשל בדיני החוזים, הירושה והשליחות והן בתחום קבלת ההחלטות הרפואיות וינתח את הקושי הרב הנובע מהצורך לשמר את האוטונומיה של היחיד וכבודו העצמי מחד ובין הגנה עליו ועל הציבור מפני פעולות משפטיות העלולות להזיק עקב ירידה קוגניטיבית, פגיעה תפקודית, נפשית או אחרת הפוגעת בהבנתו של מבצע הפעולה בטיב הפעולה ותוצאותיה

### מטרות הקורס:

מטרת הקורס לפרוס בפני התלמיד את הסוגיות המרכזיות בדיני הכשרות המשפטית האזרחית בישראל הכוללות את האפשרות להגדיר מיהו הכשיר משפטית לבצע פעולות משפטיות, באלו מקרים ניתן יהיה למנות על אדם מקבל החלטות חלופי ואף להכריזו כפסול דין ומהם התנאים לאישור פעולה משפטית או ביטולה של פעולה משפטית

### תוצרי למידה

#### בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה סטודנטים יהיו מסוגלים :

1. להבדיל בין המבחנים השונים לכשרות המשפטית לבצע פעולות בענפי המשפט שנלמדו.
2. למנות את הנסיבות בהן תבטל פעולה משפטית עקב פגיעה בכשרותו המשפטית של אדם בכל ענפי המשפט אשר נלמדו בקורס.
3. לתאר את הנסיבות בהן הדין הישראלי מתיר מינוי אפוטרופוס על גופו ורכושו של אדם ובאילו מקרים אף מתיר להכריזו כפסול דין.
4. להבחין בהבדלים בין כשרות קוגניטיבית, רפואית ונפשית ובין הכשרות המשפטית לבצע פעולות שונות.
5. לנתח מצבים משפטיים על כל צדדיהם ונסיבותיהם והכוללים את שאלת כשרותו המשפטית של מבצע הפעולה ואת תוצאתה של הפעולה ולאזן בין מתן אוטונומיה מרבית למבצע הפעולה ובין הצורך להגן עליו ועל החברה.
6. להכיר את האפשרויות השונות הקיימות למתן הנחיות מקדימות אשר תיכנסנה לפועל עם קיומה של פגיעה בכשרותו המשפטית של אדם.

### דרישות נוכחות (%) :

אין דרישת נוכחות

### שיטת ההוראה בקורס: הרצאה

#### רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. הגדרת הכשרות המשפטית. על הרב ממדיות של המושג "כשרות משפטית" ומורכבותו. עיון בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות והבנת המושג מתוך החוק.
2. הכשרות המשפטית וחוק הירושה. על כשרות משפטית בכתובת צוואה.
3. הכשרות המשפטית וחוק החוזים. על כשרות משפטית וביטול חוזה.
4. כשרות המשפטית וחוק זכויות החולה.
5. הכשרות המשפטית והחולה הנוטה למות. המציאות המשפטית טרם חקיקת החוק ולאחריו.
6. אלימות נגד אדם, הזנחה עצמית וכשרות המשפטית של הנפגע.
7. הוכחת הכשרות המשפטית בבית המשפט.
8. מינוי אפוטרופוס למי שאינו מסוגל לדאוג לענייניו בעצמו ופסילת דין.
9. על החסרים הפרוצדוראליים במינוי אפוטרופוס בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות.
10. החלטות צוללות בעתיד לא צלול: חלופות למינוי אפוטרופוס, תכנון התקופה הלא צלולה וחוק השליחות.

#### חומר חובה לקריאה:

1. הגדרת הכשרות המשפטית. על הרב ממדיות של המושג "כשרות משפטית" ומורכבותו. עיון בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות והבנת המושג מתוך החוק.  
א. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות התשכ"ב- 1962 סעיפים 1, 2, 9.  
ב. ע"א 1233/94 כהן נ' היועץ המשפטי לממשלה תק-על 95(4), 217 (1995).  
ג. ע"א 1212/91 קרן לב"י נ' בינשטוק, מח (3) 705.
2. הכשרות המשפטית וחוק הירושה. על כשרות משפטית בכתובת צוואה.  
א. חוק הירושה התשכ"ה- 1965 סעיף 26.  
ב. ע"א 5185/93 היועץ המשפטי לממשלה נ' מרום מט (1) 318.  
ג. ע"א 1212/91 קרן לב"י נ' בינשטוק, מח (3) 705.
3. הכשרות המשפטית וחוק החוזים. על כשרות משפטית וביטול חוזה.  
א. חוק החוזים (חלק כללי) התשל"ג-1973, סעיף 18.  
ב. חוק השליחות התשכ"ה-1964, סעיפים 4, 14.  
ג. ת"א 42/86 זועבי נ' ניקולא מז (3) 441, 445.  
ד. ע"א 10/81 כהן חברה קבלנית לבניין בע"מ נ' גדע לז (4) 635.
4. כשרות המשפטית וחוק זכויות החולה.  
א. חוק זכויות החולה התשנ"ו- 1996 סעיפים: 13, 14, 15, 16.  
ב. רע"א 5587/97 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוני (קטין) פ"ד נא (4) 830 (טיפול רפואי בקטין)  
ג. תא (י-ם) 8067/06 ציון מחבר נ' הסתדרות מדיצינית הדסה (ביצוע פעולה רפואית ללא הסכמה מדעת)
5. הכשרות המשפטית והחולה הנוטה למות. המציאות המשפטית טרם חקיקת החוק ולאחריו.  
א. חוק החולה הנוטה למות התשס"ו-2005 סעיפים: 3, 6, 7.  
ב. הנחיות משרד הבריאות למילוי הנחיות מקדימות במסגרת החוק (יועברו לסטודנטים)  
ג. ה"פ (ת"א) 929/04 פלוני נ' מרכז רפואי ע"ש "אסף הרופא" פ"מ תשס"ג (1) 946 (בקשה שלא להאריך חיים)

6. אלימות נגד אדם, הזנחה עצמית וכשרותו המשפטית של הנפגע.

- א. חוק ההגנה על חוסים התשכ"ו-1966
- ב. חוק העונשין תשל"ז-1977, סעיפים 322-326, סעיפים 368 א'-ו'.
- ג. החוק למניעת אלימות במשפחה התשנ"א-1991.
- ד. החוק למניעת הטרדה מאיימת התשס"ב-2001
- ה. עפ 1280/06 רועי כרמלי נ' מדינת ישראל ( הזנחת חסר ישע )
- ו. בש"א (שלום נצ') 2441/01 פקיד סעד בלאדב יצחק נ' פלוני תק-של 2001(3), 5597 ( בקשה במסגרת חוק ההגנה על חוסים )
- ז. בש"א (שלום ת"א) 177089/06 ניצן נ' פלונית אלמונית, תק-של 2006(4), 10209, ( בקשה לסידור מוסדי במסגרת חוק ההגנה על חוסים )
- ח. בש"א (שלום ת"א) 152711/06 פקידת הסעד נ' שושנה רג'אנו תק-של 2006(1), 27597, 27598 (2006). ( אשפוז במסגרת חוק ההגנה על חוסים )
- ט. חוק ההתיישנות התשי"ח-1958 סעי' 11 ( תיקון תשס"ד )
- י. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות התשכ"ב - 1962, סעיף 33

7. הוכחת הכשרות המשפטית בבית המשפט.

- א. ס' 24 (א) לפקודת הראיות (נוסח חדש) התשל"א-1971
- ב. תקנות הנוטריונים התשל"ז-1977, תוספת ראשונה (תקנה 4 [ה] )
- ג. תקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד-1984, סעי' 29
- ד. (ת"א) 2150-08 בנק מזרחי-טפחות בע"מ נ' אורלי הרן

8. מינוי אפוטרופוס למי שאינו מסוגל לדאוג לענייניו בעצמו ופסילת דין.
- א. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות התשכ"ב-1962 סעיף 8, 33.
- ב. אפ (נצ') 1696-07-10 פלונית נ' משרד העבודה והרווחה - חיפה.
- ג. ע"א 4377/04 גל גורן הולצברג נ' אביבה מירז, פ"ד סב(2) 661.

9. על החסרים הפרוצדוראליים במינוי אפוטרופוס בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות.

- א. י' הייניק, א' סולומיש "כיצד רופאים כותבים תעודות לעניין אפוטרופסות בחולה הקשיש?" הרפואה 140 ט 827 (2001).
- ב. אלון אריאל, אליסיה אוסימני ועמוס קורצ'ין "המצוי והרצוי בהערכה של מסוגלות תפקודית בחולי שיטיון (dementia)" הרפואה 141 ט 795 (ספטמבר 2002).

10. החלטות צלולות בעתיד לא צלול: חלופות למינוי אפוטרופוס ותכנון התקופה הלא צלולה.

- א. סעיף 16 לחוק זכויות החולה.
- ב. חוק החולה הנוטה למות התשס"ו-2005 סעיפים 30-44.
- ג. תוספת ראשונה ושנייה, חוק החולה הנוטה למות התשס"ו-2005.

#### חומר לקריאה נוספת:

1. הגדרת הכשרות המשפטית. על הרב ממדיות של המושג "כשרות משפטית" ומורכבותו. עיון בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות והבנת המושג מתוך החוק.

א. רע"א 3266/07 פלוני נ' הראל-חברה לביטוח בע"מ.  
ב. על מורכבות ההגדרה. *of Cans Other and ,Competency ,Capacity ,Aldridge L.R. Worms, 46 June Advocate (Idaho), 9 (2003*  
ג. כשרות משפטית כתלויה בתרבותו ואמונותיו של אדם. *Kim .Y Helen "really I Do", 15 Elder L.J. "understand"? Cultural concerns in determining diminished competency, (2007).*  
ד. ע"א 4476/03 אלעבסי אחמד נ' עמותת "אלעד עיר דוד פ"ד 282 (10) 04 (טרם פורסם)  
ה. ר"ע 698/86 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוני, פ"ד מב(2) 661.

2. הכשרות המשפטית וחוק הירושה. על כשרות משפטית בכתיבת צוואה.

א. ע"מ (י-ם) 316/02 הדסי נ' יהושע פ"מ תשס"א (2) 661.  
ב. ע"א 7506/95 שוורץ נ' בית אולפנא בית אהרון וישראל, פ"ד נד(2) 215 (השפעה בלתי הוגנת).  
ג. ע"א 4902/91 שדמה גודמן נ' ישיבת שם בית מדרש גבוה להוראה ודיינות, פ"ד מט(2) 441 (השפעה בלתי הוגנת)  
ד. אלמליח, סאמרלי, ארנסט ואחרים משפט הירושה בארץ ובעולם כרך 1, 440 (התשס"ז).  
ה. שאול שוחט, מנחם גולדברג, יחזקאל פלומין, דיני ירושה ועיזבון, מהדורה שישית (2005) עמ' 100-103  
ו. שמואל שילה, פירוש לחוק הירושה תשכ"ה- 1965 (1992) 245-249, 265-275.

3. הכשרות המשפטית וחוק החוזים. על כשרות משפטית וביטול חוזה.

א. ע"א 403/80 סאסי נ' קיקאון לו (1) 762.  
ב. דניאל פרידמן, נילי כהן, חוזים, כרך ב' עמודים 969-1083.

4. כשרות המשפטית וחוק זכויות החולה.

א. ה"פ (חי') 23437-06-09 פלוני נ' אלמונית (אי הסכמה מדעת של יולדת)  
ב. אפרת אליאס "הסכמה מדעת של החולה הקשיש" רפואה ומשפט גיליון 18, 14 (1988).  
ג. יוסי גרין. משפט ורפואה - יחסי חולה-רופא, עמ' 397-418.  
ד. *Decides Who : Patients Incompetent for Making Decision ,Weyrauch Samantha and by what Standards? , 35 Tulsa L.J. 765, 779 (2000).*

5. הכשרות המשפטית והחולה הנוטה למות. המציאות המשפטית טרם חקיקת החוק ולאחריו.  
א. ה"פ (ת"א) 929/04 חסוי נ' מרכז רפואי ע"ש "אסף הרופא" (בקשה שלא להאריך חיים).  
ב. ה"פ (ת"א) 603/05 האפוטרופוס של החסויה פלונית נ' "ארבל" מרכז גריאטרי (בקשה לניתוק מצינור הזנה). האפוטרופוס של החסויה פלונית נ' "ארבל" מרכז גריאטרי  
ג. ע"א 506/88 יעל שפר, קטינה, באמצעות אמה ואפוטרופסיתה נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(1) 87.  
ד. ע"פ 4688/09 שלמה ראב נ' מדינת ישראל (ניסיון להמתת חסד)  
ה. ת"פ (ת"א) 555/75 מדינת ישראל נ' עליזה בת אברהם הלמן פ"מ תשל"ו(2) 134 (המתת חסד)

6. אלימות נגד אדם, הזנחה עצמית וכשרות המשפטית של הנפגע.

א. חוק ההגנה על חוסים התשכ"ו-1966.

ב. בש"א (שלום ת"א) 177089/06 ניצן נ' פלונית אלמונית, תק-של 2006(4), 10209, (בקשה לסידור מוסדי במסגרת חוק ההגנה על חוסים).

ג. בש"א (שלום ת"א) 152711/06 פקידת הסעד נ' שושנה רג'אנו תק-של 2006(1), 27597, 27598 (2006). (אשפוז במסגרת חוק ההגנה על חוסים).

ד. חוק ההתיישנות התשי"ח-1958 סע' 11 (תיקון תשס"ד)  
ה. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות התשכ"ב-1962, סעיף 33.

7. הוכחת הכשרות המשפטית בבית המשפט.

א. נוסח התעודה הרפואית המוגשת לבית המשפט (יחולק בשיעור)

ב. F Richard, J Spencer & Spiegle. *for Methods and Guidelines Legal*, Crona. *Evaluating Capacity*, 65 *The Colorado Lawyer*, (June 2003).

ג. אסנת וולף ורוני וולף "מעמד המשפטי של המומחה הרפואי הממונה על ידי בית המשפט" רפואה ומשפט 19, 67 (נובמבר 1998).

ד. רוני וולף "חוות דעת רפואית ועדות מומחה" רפואה ומשפט 13, 3 (1995).  
ה. אבינועם רכס "הרופא כעד מומחה" רפואה ומשפט 28, 183 (2003).

ו. משה לוטם "מחשבות על חוות דעת רפואית" רפואה ומשפט 8, 24 (1993).  
ז. ת"ע (ת"א) 6554/01 כ.ד. נ' כ.ש.

8. מינוי אפוטרופוס למי שאינו מסוגל לדאוג לענייניו בעצמו ופסילת דין.

א. תקנות הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (סדר הדין וביצוע) התש"ל-1970 סעיפים 5, 6.

ב. חוזר מס' 31/99, פנייה דחופה לבית משפט לצורך מינוי אפוטרופוס על גוף או לצורך אישור פעולה רפואית, מנהל רפואה, משרד הבריאות, 18 באוגוסט 1999 (יחולק בשיעור).

ג. חוזר מס' 10/2006, מינוי אפוטרופוס על גופו של אדם ו/או רכושו במסגרת אשפוז ממושך, מנהל רפואה, משרד הבריאות, 4 ביוני 2006 (יחולק בשיעור).

ד. י' אנגלרד ומ' בס "פעולות המשפטיות של לקוי דעת בטרם יוכרז פסול דין" משפטים ט' 335 (1979).

ה. עמ 04 / 1298 פלונית נ' פלונית [פדאור (לא פורסם) 05 (24) 456].

ו. ע"א 1101/99 אליעזר ברקוביץ נ' חנה ברקוביץ משיב פורמלי, תק-על 99(2), 362 (1999).  
ז. ע"א 279/78 חובב נ' ירמלוביץ לט 441 (2).

9. על החסרים הפרוצדוראליים במינוי אפוטרופוס בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות.

א. D Mark, Andrews. *Constitutional of Crisis a: Guardianship in Elderly The*, Proportions 5 *Elder Law journal* 75 (1997).

ב. Doron Israel, *Law of Shadow the in Aging*, in *Guardianship Elder of Case the*, Israel, *Journal of Aging & Social Policy*, vol. 16(4) 59 (2004).

ג. חיים פיזם "היבטים משפטיים וסוציאליים במעמדם וסמכויותיהם של פקידי הסעד לסוגיהם" הפרקליט לג 498, 501 (תשמ"א).

ד. הצעת חוק של חברי הכנסת יצחק גלנטי ואחרים. הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון - חובת מינוי עורך דין, התשס"ז-2007).

10. החלטות צלולות בעתיד לא צלול: חלופות למינוי אפוטרופוס ותכנון התקופה הלא צלולה.

---

N. J. Knauer "Defining Capacity: Balancing the Competing Interests of Autonomy and Need" 12 Temp. Pol. & Civ. Rts. L. Rev. 321 (2003)

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %  
הרצאה 0 %  
השתתפות 0 %  
הגשת עבודה 0 %  
הגשת תרגילים 0 %  
הגשת דו"חות 0 %  
פרויקט מחקר 0 %  
בחנים 0 %  
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: